

Naturskyddsföreningen
Huddinge

YTTRANDE

2024-11-14

Till
Huddinge kommun
Plansektionen
Kommunalvägen 28
141 85 HUDDINGE

Ert dnr KS-2020/1000

plan@huddinge.se

Detaljplan för Vårby udde

Naturskyddsföreningen Huddinge har lämnats tillfälle att granska detaljplanen för Vårby udde etapp 1 i Vårby. Vi lämnade ett yttrande 2022-01-27 under samrådsfasen.

Våra utgångspunkter

Naturskyddsföreningens strävan i alla sammanhang är att slå vakt om vår natur och vår miljö. Vi arbetar långsiktigt med grund i vetenskap och fakta mot alla former av natur- och miljöförstöring samt mot negativ påverkan på vårt klimat.

Planförslaget

Remissmaterialet är osedvanligt omfattande. Vi har valt att nedan i kursiv citera de avsnitt som innehåller de egenskaper hos förslaget som vi i första hand vill bevaka.

(Ur Planbeskrivningen sid 5, Sammanfattning):

”Detaljplanen syftar till att skapa möjligheter att bygga en ny funktionsblandad stadsdel med cirka 2100 nya bostäder, handel, service och kontor i Vårby. Området planeras för att skapa stadsmässiga kvaliteter i ett område med närhet till natur, grönska och kollektivtrafik. Detaljplanen ska även möjliggöra för förskolor, skola samt vård- och omsorgsboende för att skapa en blandad och integrerad stadsdel där man kan bo, arbeta och besöka. Vidare syftar detaljplanen till att skapa nya mötesplatser i form av torg, parker, en ny gatustruktur inom området och möjliggöra en delvis ny sträckning av Vårby allé. I norr gränsar planområdet till det populära Vårbybadet som i sin tur ansluter till Vårby herrgårdspark. Ambitionen är att förlänga detta parkstråk till en strandpromenad runt udden och tillgängliggöra vattnet och delar av båthamnen för allmänheten. Närheten till vattnet, strand och bryggor är viktiga kvaliteter. Även kopplingen till Gömmarens naturreservat kommer att vara viktig för de nya invånarnas möjligheter till rekreation.

Detaljplanen medför huvudsakligen positiva miljökonsekvenser och säkrar en hållbar stadsutveckling i Huddinge kommun.”

(Sid 46 Detaljplan, Planförslagets förutsättningar, Offentliga platser, Strandpromenaden):

”Från sjön Gömmaren i naturreservatet med samma namn rinner Gömmarbäcken ner mot sin mynning i Mälaren. Bäcken är idag delvis kulverterad men föreslås att tas fram i dagen i och med byggandet av den nya stadsdelen. Vattnet blir synligt och bäckfåran kommer hysa stenar, sand och växtlighet som får stor betydelse för fiskar, insekter, mindre däggdjur och groddjur samt människans upplevelse.

Bäckens lopp utformas med en naturlig botten och med lämpliga nivåsprång så att fiskvandring från Mälaren till Gömmaren blir möjlig.”

(Sid 87 Planförslagets förutsättningar, Mark och natur, Grönstruktur):

”Nya och befintliga parker och naturområden i Vårby udde kommer vara en del av en större grönstruktur i området. Grönstrukturen i Vårby som kommunal del har mycket god omfattning men grönytorna är inte alltid störningsfria eller omhändertagna utan behöver utvecklas. Grönstrukturen har olika funktioner som genererar värden inom till exempel friluftsliv, kulturhistoria, växt- och djurliv, klimat, luftkvalitet och lokala kretslopp. Direkt öster om planområdet finns Gömmarens naturreservat och norr om området ligger Vårby herrgårdspark som sträcker sig till Korpberget och vidare till Sätmaskogen, som är ett naturreservat inom Stockholm stad. Ett av målen med Vårby udde är att utveckla grönstrukturen så tysta, trevliga och trygga platser skapas.

Med en ny entréplats till området vid Gömmarbäcken samt en förbättrad gångpassage under motorvägen, stärks tillgängligheten till Gömmarens naturreservat.

Grönstrukturen genom stadsdelen stärks även genom planteringar och träd på gator och torg. Kombinerat med innergårdar och vegetationstak kommer de gröna värdena att stärkas i och med genomförandet av detaljplanen.”

(Sid 88 Mark och natur, Park):

”En stor andel av Huddinges grönområden består av natur och en förhållandevis liten del anlagd park. Detta medför att det finns ett behov av anlagda parker i Huddinge med blomsterprakt, sittplatser, gräsytor, aktiviteter, rekreativsmöjligheter och inslag av bostad.

I Vårby udde kommer det finnas tillgång till park i form av strandpromenaden, parktorget, kullen samt entrén till Gömmarbäcken.”

(Mark och natur, Naturvärden):

”Inom plangränsen finns tre områden som bedömts ha påtagligt naturvärde (klass 3) (Naturcentrum AB, 2019). Dessa är skogsområdet mellan Spendrups huvudkontor och Duvberget (4), en trädallé utmed Vårby allé (10) samt den så kallade strandskogen utmed Mälaren väster om Vårbybadet. I skogsområdet är tall dominerande med inslag av lövträd, såsom skogslönn och vårtbjörk, samt enstaka granar. Delar av området klassas som nyckelbiotop på grund av att de finns gott om död ved.

Strandskogen (6) består av en naturlig remsa dominerad av klibbal med inslag av björk (Naturcentrum AB, 2019). Dess påtagliga naturvärden beror på den orörda strandlinjen och trädens åldersstruktur som skapar gynnsamma miljöer för fåglar och insekter.

Övriga områden har ett visst naturvärde (klass 4) och består av kullen (8), Gömmarbäckens utlopp (3), brunnsparken (även kallad ”Spendrupsparken”) (5) och en mindre skog mellan båtklubben och Mälaren (9.) (Naturcentrum AB, 2019). Kullen har främst yngre träd men även en till viss del obebuxen hällmark. Skog mellan båtklubben och Mälaren består främst av klibbal och har en markflora typisk för ruderatmark. Även området vid Gömmarbäckens utlopp består av klibbal som fungerar skuggande för bäckfåran.

Planområdet omfattar även en liten del av Gömmarbäckens nedre del, vilken rinner i en kulvert och kommer i ytlägen en bit väster om Vårby allé där den mynnar i Mälaren.

Eftersom de mest värdefulla naturområdena och träden inom planområdet bevaras och skyddas görs bedömning att påverkan på naturvärden är av oväsentlig karaktär (Ekologigruppen, 2023). Delar av Duvbergets skogsområde kommer att hamna inom skolområdet. Skolgården är tänkt att vara naturanpassad där anspråket på mindre naturvärden planeras för bland annat ramper, bullerskydd samt aktivitetsredskap och lektytor. Naturvärden i kullen bevaras som parkmark och kopplas ihop genom strandskogen med den norra delen av båtclubbens som omvandlas till parkmark.

En strandpromenad ska gå genom strandskogen. Påverkan på strandskogen bedöms vara

negativ men av liten karaktär. Anläggandet av strandpromenaden i form av en träbrygga bedöms endast påverka naturvärdena minimalt om den till största del kan anpassas efter befintlig vegetation. Om möjligt bör den yttersta trädridån med klubbalar i kanten av Mälaren bevaras.

I syfte att förstärka befintliga naturvärden och återskapa nya, bör följande åtgärder vidtas (Ekologigruppen, 2023):

- Återplantera friska träd som tas ned på andra platser i planområdet
- Strandpromenaden bör anläggas så att minsta möjliga ingrepp görs i naturen.
- Säkerställ att utformning av strandpromenad och skolgård tar hänsyn till befintliga träd och annan vegetation samt att död ved bevaras.
- Träd som tas ned ska i största möjliga mån läggas ut som död ved.
- Träd och buskar bör planteras i strandzonen som kan fungera som skydd åt fåglar och insekter när de rör sig längs med vattnet.”

(Sid 90 Mark och natur, Skyddade arter):

”Vid en riktad fågelinventering har 35 fågelarter bedömts häcka i området (Naturcentrum AB, 2022) Nio av dessa är rödlistade och är skyddade enligt artskyddsförordningens 4 §: fiskmå (NT), östersjösilltrut (VU), hussvala (VU), grönsångare (NT), ärtsångare (NT), stare (VU), björktrast (NT), svartvit flugsnappare (NT) och grönfink (EN).

Ingen av de fågelarter som noterades inom planområdet är sällsynta varken lokalt, regionalt eller nationellt.

Inga av de fågelarter som häckar inom planområdet bedöms påverkas av exploateringen (Ekologigruppen, 2023). Anledningen är att majoriteterna av fåglarnas befintliga livsmiljöer inte påverkas negativt eller helt undantas för exploatering. Av de rödlistade fåglarna kommer dock fiskmå, östersjösilltrut och hussvala bli direkt påverkade eftersom de häckar på de industribyggnaderna som avses att rivs och ersätts av nya byggnader. För att dessa inte långsiktigt ska påverkas negativt behöver följande skyddsåtgärder vidtas;

- Avverkning, röjning och schaktning av markvegetation får inte genomföras under häckningssäsong (1 mars–1 augusti).
- Viktiga naturmiljöer för områdets häckande fåglar sparas. De områden som bör lämnas obebyggda är strandskogen mellan Vårbybadet och nuvarande båtklubb, sandbarrskogen i nordöstra delen samt miljön längs Gömmarravinen. Viktigt är även att bevara områden med buskage som kan ge skydd, födosöks- och häckningsplatser för bland annat ärtsångare.
- Nyskapa minst 50 häckningsplatser för hussvala (specialbyggda boplatser).”

(Mark och natur, Skyddade biotoper):

”Längs vägen Vårby allé finns en allé som utgörs av enkel trädrad med 27 träd. Allén omfattas av biotopskydd enligt miljöbalken kap. 7 § 11. Sett från söder till norr utgörs allén av tretton skogslönnar, därefter tre ekar, två askar och sedan ytterligare nio skogslönnar. Efter en lucka på cirka 50 meter finns ännu en allé som ligger utanför planområdet.

De äldsta träden, asken och ekarna, har sannolikt planterats på 1800-talet, medan lönnarna troligen har planterats runt 1980-talet (Naturcentrum AB, 2020). Asken kollapsade sommaren 2023 och finns inte längre kvar. De tretton skogslönnarna söder om ekarna är runt 40 år gamla, har en relativt rik lavflora och har bedömts ha höga naturvärden. Ekarna är av Länsstyrelsen i Stockholms län utpekade som skyddsvärda träd och ingår i en skyddsvärd trädmiljö, som en del av parkmiljön som ligger öster om allén. Av skogslönnarna har tre bedömts som värdeklass 3, och två värdeklass 2. Fyra skogslönnar når inte värdeklass men omfattas av biotopskyddsbestämmelserna.

Detaljplanens påverkan på trädallén är av oväsentlig karaktär. Öppningen av Gömmarbäcken kräver att en skogslönn i allén längs Vårby allé avverkas. Som kompensation planeras fyra nya skogslönnar planteras i allén.”

(Sid 91 Mark och natur, Ekosystemtjänster):

”Ekosystemtjänster är knutna till de få gröna områden som finns inom planområdet efter att det exploaterades under 1900-talet. Dessa finns huvudsakligen i den norra delen vid Vårbykälla, Duvberget och kullen öster om båtklubben. Dessa områden tillför viktiga reglerande ekosystemtjänster, bland annat vatten-, och luftrening samt temperaturreglering. Vegetationen ger upphov till viktiga biotoper för olika organismer.

Ur ett landskapsperspektiv görs bedömningen att detaljplanen delvis tillför reglerande ekosystemtjänster som gick förlorade i samband med att stora industriytor anlades under 1900-talet. Genom bevarande och återplantering av träd och anläggning av gröna ytor renas och kyls luften av. Växtbeklädda infiltrationsytor ökar områdets förmåga att rena dagvattnet och minska risker för översvämningar.

Öppningen av Gömmarbäcken förstärker dess stödjande funktion för den biologiska mångfalden då det underlättar för lekande fiskars reproduktion och ger en ökad biologisk mångfald. Även tillskapande av gröna gårdar och beväxta ytor på allmänna platser kan ge upphov till gynnsamma miljöer för pollinerande insekter. Det förutsätter dock ett medvetet val av växtarter, där lokala och viktiga pollinerande insektsarter prioriteras.”

(Sid 93 Mark och natur, Vatten):

”Gömmarbäcken som leder vatten från sjön Gömmaren till Mälaren passerar genom planområdet.”

(Sid 96 Mark och natur, Strandskydd):

”I samband med att en ny detaljplan antas för området kommer strandskydd att återinträda inom delar av planområdet. Strandskydd om 100 meter kommer således att gälla från Mälaren väster om den planerade skolan samt från Gömmarbäcken sydost om skolan.

Detaljplanen innebär att strandskyddet för Mälaren och Gömmarbäcken återinträder för en skolgård, bebyggelse och vägar och strandpromenad.

Kommunen anser att

det tre olika särskilda skäl motiverar ett upphävande av strandskyddet inom valda delar av planområdet:

- delar av området redan har tagits i anspråk på ett sätt som gör att det saknar betydelse för strandskyddets syften;
- delar av området är väl avskilt från strandlinjen av Vårby allé och befintlig bebyggelse och;
- områdena behöver tas i anspråk för att tillgodose angelägna allmänna intressen som inte kan tillgodoses på annan plats.”

(Sid 113, Detaljplan, Störningar och risker, Klimatpåverkan/Utsläpp av växthusgaser):

”Planförslaget bedöms medföra en minskning av växthusgaser på sikt. Tack vare planområdets kollektivnära läge och en struktur som prioriterar kollektivtrafik, cyklisterna och gående begränsas användningen av fossila bränslen för transporter.

Genom att utvinna värme och kyla från Mälaren, med hjälp av en befintlig anläggning i Spendrups bebyggelse och planerad bergvärme samt genom att utvinna solenergi med hjälp av solceller minskar utsläppet av växthusgaser.

Påverkan på klimatet kan minskas genom masshantering som generellt kräver mycket transporter. Då stora utrymmen redan finns under mark som kan nyttjas för garage minskar behovet av schaktmassor. I den mån det går kommer massor att återanvändas på platsen.

Under byggskedet finns potential för att minska byggnadernas totala miljöpåverkan. Detta sker framförallt genom materialval och tillämpning av effektiva byggprocesser. Några av byggnaderna kommer helt eller delvis att uppföras i trä. I detaljplanen är angivna nockhöjder tilltagna så att träbjälklag kan användas.

Byggnadernas konstruktion, design och teknik kan leda till utsläppsminskningar under byggnadernas livstid. Dessa egenskaper kan främjas bl.a. genom tillämpning av

miljöcertifieringssystem för byggnader och företag. Mer information kan hämtas i hållbarhetsprogrammet för Vårby udde.”

(Sid 114 Detaljplan, Riksintressen, E4/20):

”Detaljplanen bedöms inte påverka E4/E20 eller planerad väg Tvärförbindelse Södertörn. Detaljplanen har anpassats till vägplanen för Tvärförbindelsen, bland annat genom att Vårby allé har skjutits norrut för att inte påverka påfartsrampen till Tvärförbindelsen.”

(Sid 141 Detaljplan, Tidigare ställningstaganden, Miljökonsekvensbeskrivning):

”Ett genomförande av detaljplanen för Vårby udde bedöms vara förenligt med MB:s och PBL:s hushållningsregler. Detaljplanen medför huvudsakligen positiva miljökonsekvenser och säkrar en hållbar stadsutveckling i Huddinge kommun.

Detaljplanen kan anses vara förenlig med 3 och 4 kap. miljöbalken. Tack vare omvandlingen av industrimark till kvarterstad samt detaljplanens närhet till befintlig stadsbebyggelse, service samt rekreations- och naturvärden gör detaljplanen särskilt fördelaktig med avseende på god hushållning av mark enligt Miljöbalken.”

Våra synpunkter

Först en rättelse:

På ett antal ställen hänvisas till att Gömmaren avvattnas genom Gömmarbäcken. Detta är fel. Gömmaren ingår i Tyresåns sjösystem och avvattnas österut och slutligen i Östersjön i Tyresö.

(Ur Wikipedia: Gömmaren är en [sjö](#) i [Huddinge kommun](#) i [Södermanland](#) som ingår i [Tyresåns](#) huvudavrinningsområde. Sjön är 5,6 meter djup, har en yta på 0,194 kvadratkilometer och befinner sig 46,1 [meter över havet](#). Avrinning sker via [Fullerstaån](#) till [Trehörningen](#). [Gömmarbäcken](#) avvattnar inte Gömmaren utan en kärrskog väster om Gömmarvägen.^[6] Via [Gömmarravinen](#) rinner bäckens vatten sedan till [Vårbyfjärden](#) i [Mälaren](#).)

Detta betyder bl a att den planerade fiskvandringen från Mälaren till Gömmaren kan bli svår.

Vi känner oss tveksamma till de tre lamellhusen H1-H3 och skulle hellre se att naturen fick fritt spelrum från kullen och ner mot strandpark med strandpromenad. Vi tror att detta skulle kunna innebära en viktig kvalitet för hela området.

I övrigt ger den detaljerade planbeskrivningen med alla sina delutredningar ett mycket ambitiöst intryck. Vår allmänna inställning är positiv – förutsatt att beskrivna miljövänliga lösningar genomförs i handling och inte stannar vid vackra ord.

Vad gäller riksintresset Tvärförbindelse Södertörn måste vi med en dåres envishet tyvärr än en gång påminna om att Tvärförbindelse Södertörn - i likhet med alla nya trafikleder – enligt samstämmig forskning med automatik innebär ökad biltrafik och därmed bl a ökade utsläpp av växthusgaser. Riksintresset av kampen mot klimatkrisen och i förlängningen en beboelig värld borde vara överordnad.

Med detta sagt finner Naturskyddsföreningen Huddinge att förslaget till detaljplan för Vårby udde från våra synpunkter är acceptabelt.

/Styrelsen

Naturskyddsföreningen Huddinge